

Reviste primite la redacție

1. Progres și cultură — Târgu Mureș.
2. Plaiuri Săcelene — Săcele.
3. Pământul — Călăraș.
4. Solia — Bistrița.
5. Gând Românesc — Gluj.
6. Prometeu — Brașov.
7. Mugurași — Roșiori de Vede.
8. Buletinul soc. stud. în filologie clasică — București.
9. Revista Tinerimii Cr. Roșil — Bazargic.
10. Țara lui Mircea — Siliștra.
11. Cuget Moldovenesc — Bălți.
12. Cuvântul Dobrogei Noi — Bazargic.
13. Șoaptele Mării — Constanța.
14. Tomis — Constanța.
15. Convorbiri didactice — Constanța.

LUCRĂRI LITERARE:

1. «Inlăcrimări», versuri de, Stelian Doru
2. «Licăriri de Stele», versuri de, Petru Stati.

□ □ □ □

Vizitați librăria «Națională» str. Carol. Andreescu și Morărescu. Casă de încredere și loc serios de întâlnire a corpului didactic primar dobrogean.

□ □ □ □

Orice distins intelectual dobrogean, sau din alt ținut, își asigură o notă personală prin felul cum și-e să-și aleagă articolele de toaletă individuală.

Cele mai discrete parfumuri evidențiază o fineță a caracterului. Parfumuri alese găsiți numai la

Parfumeria „ELITEI” a Fraților TIHAN.

Redacția și Administrația : str. I. Lahovari 105, Constanța
Abonamentul 100 lei, Pentru instituții 200 lei.

Domniei-Sale

D-lui _____ str. _____

Com. _____

Jud. Constanța

ANUL II No. 5-6

Constanța, Mai și Iunie 1938

GANDURI DE LA MARE.

Revistă Culturală Regională

Condusă de Titus Cergău.

Cuprinsul.

- 1) *Constanța văzută de un preot francez*, Ion Micu.
- 2) *Hora Dobrogeană*, C. Buzescu.
- 3) *Din Ardeal în Dobrogea* Prof. Gr. Someșanu.
- 4) *Tristețe ovidiene*, Ion Micu.
- 5) *Insemnări*, D. Stoicescu.
- 6) *O călătorie de o zi, cu un popas la Mănăstirea Cocoș*, Titus Cergău.
- 7) *Lacul Domneasca*, G. Șerbănescu.
- 8) *Poezia princiară a lui Radu Gyrgy*, R. Secăreanu.
- 9) *Nopții*, Titus Cergău.

Dorim să contribuim cu toată puterea noastră de muncă la ridicarea meleagurilor noastre dobrogene, făcând cunoscut trecutul, redând prezentul și căutând a face și modeste precizări asupra viitorului, situându-ne astfel printre revistele revistele regionale ale țării.

Rog insistent pe toți d-nii celitori și abonați ai revistei noastre să ne trimită abonamentul odată cu primirea revistei, întrucât sacrificiul făcut de noi nu merită indiferență din partea bunurilor dobrogeni..

Cereți numere vechi la redacție.

Specialist legător de Cărți, Str. Ion Lahovari 105 Constanța

Institutul de Arte Grafice «ALBANIA», — Constanța.

Constanța văzută de un preot francez.

Il văd pe părintele C. Maugars în cadrul unei seri de August din anul trecut — o seară de roz și albastru, cum sunt serile de vară la mare, — când l-am cunoscut cu prilejul unei vizite de cunoaștere a țării noastre, făcută de un grup de intelectuali francezi. Potrivit de înalt, într'o vîrstă cînd omul nu mai e tînăr, cu acea pălărie specială a preoților catolici, modest și totuși prestant în rasa neagră cu pelerină — părintele Maugars n'avea nimic din poza unora dintre confrății săi, dimpotrivă se prezenta ca un om deplin așezat, limpede în vorbă, plasînd o glumă fină, o nimerită observație, o întrebare justă.

Grupul vizita muzeul dobrogean de arheologie din Palatul Primăriei.

Interesul arătat de părintele Maugars pieselor muzeului nu se mărginea la comode exclamări de admirație sau la chestionări ușoare care ar fi cerut — în consecință — explicații mărunte și fugare. Cu carnetul în mînă, nota atent tot ce credea că trebuie să rețină, note pe care am avut bucuria să le văd utilizate într'un articol substanțial asupra Constanței din «La Dépêche d'Eure-et-Loir» (14/x/1937).

Pentru părintele Maugars, Constanța a avut chiar dela început «un cachet particulier»:

«Mai întîi, — scrie el — muzică de loc la sosirea noastră! E poate pentru întîia oară astfel! Puțină schimbare, care de altfel nu e lipsită de un oarecare farmec. Nu s'a scris că plictiseala vine într'o bună zi din uniformitate?

«Acest început e cu totul revelator pentru pe-
ceta care va caracteriza șederea noastră la Con-
stanța; va fi o ședere mai puțin răsunătoare, mai

puțin oficială decât în celelalte orașe, dar cu totul favorabilă pentru a înțelege cu cea mai mare pătrundere fina și delicata psihologie a sufletului românesc...»

Deosebită în totul de alte vizite, vizitarea Constanței — **Constantia**, după grafia părintelui Maugars — a câștigat în intensitate, printr'o abatere dela felul nostru de primire, în care, obișnuit, folosim pînă la istovire firea noastră ospitalieră.

Constanța e înfățișată sub îndoitul ei aspect: de altădată și de azi.

Constanța de altădată, cu trecutul ei mare, o face să re trăiască după fragmentele sculpturale, epigrafice ori arhitectonice, resturi ale unei vieți florescente, scoase de sub cenușa vremii apuse. Un simbol al trecutului, în fața căruia l-am văzut înfîrziind cu o veselie melancolică în priviri (veselia reținută — ca motiv al întâlnirii, peste veacuri, a unui strămoș; melancolia — confesiunea participării la tristețea exilului), a fost Ovidiu în bronzul grăitor al maestrului italian Ferrari.

Iată impresiile sale:

«Cei care au fost formați de vechea noastră cultură clasică sunt cu totul fericiți și surprinși că regăsesc aici un personajiu pe care l-au cunoscut în școală, și pe care poate mai pe urmă l-au și uitat. Pe piața principală, în fața primăriei, se înalță o statuă al cărei aspect grav produce o puternică impresie din înaltul pedestalului. E Ovidiu! poetul Ovidiu! autorul celebrelor **Metamorfoze** a căror traducere a dat uneori mai mult decât un coșmar cîtorva tineri studenți!...

«Ovidiu la Constanța!... E mai întii o mișcare de mirare și mister! În fine, într'un cazier mic de tot al memoriei — poate și puțin prăfuit — se regăsește amintirea unei lecții de literatură latină în care ai învățat că poetul Ovidiu a fost trimis în exil de împăratul Octavian August, la extrema limită a imperiului roman, pe motivul cîtorva scrisori mai mult decât ușoare, pentru că supărau morala păgînă, totuși așa de largă. E aici o evocare cu nu știu ce farmec de nedifinit pentru foștii studenți clasici, dar

care e în același timp foarte sugestivă, pentru că în persoana lui Ovidiu este evocată toată vechea civilizație romană, toată sinteza istoriei Remîniei ne e prezentată aici, și totodată legătura foarte strînsă cu cultura noastră latină și occidentală. Suntem aici — în adevăr — pe un vechi teritoriu al imperiului roman; și, fenomen destul de curios, poate unic în istorie, pe un teritoriu care totdeauna a rămas sub influența civilizației aduse de armatele împăratului Traian și de colonii romani în aceste îndepărtate regiuni.»

Cu privire la mărturiile contemporane, reminiscențe ale unui trecut depărtat, părintele Maugars scrie rînduri de mișcătoare fraternitate latină:

«După numeroase și adesea foarte dureroase vicisitudini, cineva e mirat cînd vede cum au rămas pline de viață toate aceste mari amintiri. Numele împăratului Traian se înfîlnește destul de frecvent în România; chiar am zărit într'o zi, prin portiera vagonului, o vilă modestă care purta numele: Vila Livia. Vechii pelerini ai Romei au salutat cu plăcere această îndepărtată amintire a Palatinului...»

Revenind la judicioasele însemnări, făcute pe marginea vizitei la Muzeul Regional al Dobrogei, trebuie subliniată comparația dintre felul cum societățile locale din Franța, anume constituite, dau sprijinul cuvenit migăloasei și dificilei opere de culegere a vestigiilor trecutului. Un exemplu, care m'a interesat în mare măsură, l-am găsit într'o asemenea societate existentă chiar în orașul unde este paroh al unei biserici (**Saint-Jean de la Chaîne**) părintele Maugars. E vorba de **Châteaudun**, unde — deși oraș de provincie și nu de mărimea și viitorul Constanței — stăruie într'o rodnică activitate **Societatea Dunoise**, de arheologie, istorie, științe și arte, fundată încă din anul 1864 și recunoscută de utilitate publică în 1878. Părintele Maugars este secretarul acestei societăți.

Societatea are un muzeu și o bibliotecă, instalate, amîndouă, la Châteaudun, și este pătitoarea vigilentă și credincioasă a tuturor gloriilor locale, din prezent, ca și din trecut. Pentru conservarea

monumentelor istorice, societatea are un arhitect diplomat, delegat de administrația Artelor Frumoase. Aceeași societate scoate, în afară de orice publicațiune de interes local, un frumos buletin trimestrial, în condițiuni tipografice superioare, buletin care, în Aprilie 1937, avea n. 243.

Ce opunem noi unei asemenea societăți? Mă gândesc cu tristețe la acea «Societate culturală dobrogeană», ale cărei baze s'au pus în 1920 și ai cărei fruct au fost **Analele Dobrogei**. Azi, această societate există numai prin setea de muncă a unuia singur, a d-lui Const. Brătescu, care tot o consideră pe o neștirbită linie de continuitate, membrii societății fiind socotiți colaboratorii revistei. Cită deosebire între **Societatea culturală dobrogeană și Société Dunoise!**

În articolul de care am vorbit mai sus, părintele Maugars scrie despre activitatea desfășurată de muzeul dobrogean pentru strângerea pieselor arheologice, de săpăturile făcute, de numeroasele monumente tomitare transportate — **malheureusement** — la București, trăgând următoarele concluzii îndreptățite:

«Fără îndoială că mai e mult de făcut în acest sens, căci de fiecare dată când pământul e săpat, se descoperă, ba mai mult, se bănuiesc lucruri foarte interesante pentru istorie».

Dar... «oricât de interesante — scrie părintele Maugars — ar fi aceste vederi asupra unui mare trecut, ele nu ne face să uităm ceea ce este acum orașul activ și plin de viață ai cărui oaspeți suntem».

Admirând orașul, în creșterea lui vădită dela 1914 încoace, și mai ales Mamaia, «nouă și fericită creație a tinerei României», cu băile, hotelul în construcție, vilele numeroase, — părintele Maugars, obședat de antichitate, lasă gândul să sboare înapoi, cu veacurile:

„În fața acestor noi construcțiuni, înaintea imensității mării, nu știu ce melancolie de nedefinite face să-ți reamintești că legiunile romane au străbătut aceste meleaguri, că poetul Ovidiu a contemplat aceste valuri, și că de atâtea secole, în mijlocul

atîtor necazuri, același curent de viață spirituală și morală se prelungește și se perpetuează în o aceeași civilizație latină».

Interesul arătat de părintele Maugars antichităților dobrogene nu se rezumă la o stearpă admirație ori puțin naivă a trecutului, ci pune în acest interes o înțelegere deosebită care poate să demonstreze cum prezentul este fructul și dezvoltarea logică a trecutului, cum un popor poate găsi, într-o cunoaștere rațională și precisă a trecutului său, lecții foarte fecunde pentru pregătirea unui viitor totdeauna susceptibil să fie ameliorat. (C. Maugars, *Excursion de la Sos. Dunoise, Bull. trim., n.243. p.133*).

Ioan Micu.

Hora Dobrogeană.

I

Rănit 'n luptă u flăcău
Își plânge a lui durere,
Prietenii dragi nu-mi pare rău
Că viața 'n mine piere.

Nu-mi pasă mie de ogor
Nici de averea ce-am avut
Adânc în suflet mă'n fior,
Gândind la țara ce am pierdut.

II

Barbară oaste-a năvălit
Și țara-mi stăpânește,
Iar marea plânge 'năbușit.
Căci simte românește.

Voi căți Dobrogez o iubiți
Plecați la luptă înapoi.
Dușmanii spre hotar goniiți
Iar țara stăpâniți-o voi.

III

Așa grăi acel oștean
Ș'apoi muri, sârmanul!
Și n'a trecut mai mult de-un an
Și-a fost gonit dușmanul!
Dobrogea a rămas pământ
Să fie numai românesc
Cât timp va fi jos murmur sfânt,
Iar sus un glas dumnezeiesc!

Cules de C. BUZESCU.

Inv. Topraisar

Din Ardeal în Dobrogea.

Fără exagerare, Ardealul întotdeauna a fost un imens și nesecat rezervor de populație, din cele mai vechi timpuri și până în zilele noastre. Situația sa geografică i-a dictat în permanență această prolificitate, după cum aceeași alcătuire geografică, i-a împregnat un caracter specific și elementului uman, — diferențiere — care mai dăinuiește și astăzi, în umblet și gândire, la vorbă și la port.

Căptușit, acest teritoriu, în cele patru puncte cardinale, cu munți, cari, odinioară au fost mai adumbriți de păduri și dumbrăvi nestrăbătute, în mijlocul cărora se întindeau poieni de sălaș și adăpost, omul, cu mica lui avere, a găsit — dela început chiar — condițiile de traiu propice unei așezări omenești.

Un pământ binecuvântat cu toate cele de trebuință existenței, cu bogății vegetale din abundență și cu averi subterane neprețuite — deși acestea în trecut au fost de mai mică însemnătate, ca astăzi — în toate timpurile a dat un surplus de populație.

Dar, această creștere demografică i-a adus și multe neajunsuri populației de prin aceste locuri atât înainte cât și după Hristos. Înmulțindu-se prea mult, iar mijloacele de subsistență scăzând în raport cu creșterea continuă a populației, a căutat să se întindă, să se respire în lun și în lat; luând drumul „expansiunii”, cum am zice astăzi. Și ca orice extindere — evident — s'a lovit de rezistența vecinilor, fapt ce a determinat cuceriri și lupte.

Ce au fost altceva, atât planul lui Caesar, cât și mai târziu înfăptuirea marelui Traian, decât a ocupa și pune stăpânire pe o citadelă geto-dacă, pe aceea «corona montium», care adăpostea într'însa o populație în veșnică mișcare și neastâmpărată. Incursiunile de jafuri se țineau lanț de-alungul imperiului roman, cu granița pe Dunărea de Jos, care, ca și astăzi, trecea prin același teritoriu, cu o populație de gintă înfrățită.

Apoi, deodată cu romanizarea provinciei „Dacia”, alăturându-se de-acum câmpiei gotice și Seythiei Minoare, nimeni nu mai putu opri vechia „transhumanță” de păstori și vierii, care, în toate timpurile a fost ocupația cea mai de seamă, a acestor locuitori de munte și câmpie. Vreme de aproape două secole și la adăpostul «păcii romane» — desigur — această mișcare continuă și de două ori pe an se făcea pe'ndeleteși nestingherită, pentruca să se nătlănească «dacul» din poiană, cu „getul” dela stepă și din „bărăgane”.

Urmează apoi vremuri de restriște, timpuri de bejenie și năvală barbară, hoarde nomade și pradnice cutreeră cursul

râurilor și întinsul câmpiilor. Opriti, pentru moment, ai noștri își găseau refugiu în creierul munților și în văgăunile adăpostite ale văilor, pentruca deodată cu încetarea torentului năvalnic, să se scoboare în jos cu turmele de oi, și astfel să continue, fiit, nedeletnicirile părinților lor.

Cu eiomagul în mână și traista la proșap, în tovărășia sigură și plină de credință a unor dulăi, cari nu știa de frică; mânat de viersul dulce al fluierului ce-i cânta doina necazurilor sale, ciobanul-valah, încreșta pe răboj numărul popasurilor făcute. Și decâteori și'n câte direcții nu s'a mai opintit el, în calea sa?

Pe drumuri neumblate, prin locuri necunoscute — vreme de sute de ani — a pribegit „românul nomad” din vatra lui de baștină, care a fost Ardealul, împânzind cu țarla sa, crestele Carpaților, Pusta Ungariei și Panonia; în răsărit până'n Volhinia și nordul Mării Negre, în Crimeia; iar Peninsula Balcanică — între cele trei mări și Dunărea bătrână — i-a complectat pela miază zi orizontul țarcului de oi.

Atâta timp și până nu se începuse încă înjgheburile statelor autoritare și cu o organizație stabilă, aci în sud-estul și mijlocul Europei, până pela anul 1000 d. Hr., această populație de păstori, trăise la largul ei; fiind datoare de a contribui din venitul buzurilor sale, obicinuitul tribut, năvălitorului trecător și stăpânul efemer.

Îndată ce, hoardele barbare se așezară locului — la vest Ungurii, la sud, în Peninsula — Bulgarii, iar în părțile exterioare ale Carpaților, la răsărit și miază-noapte popoarele slavogermane, și teritoriul păstorului-valah se îngustează, micșorându-i se orizontul, drumurile i s'au scurtat, făcându și circuitul de-oparte și de-alta a Carpaților sud estici și până peste Dunăre, la Marea Neagră.

Prin ocuparea Ardealului de către unguri cu prigonirile politico-religioase și economice continui; prin strămutarea tot mai vădită a elementului autohton și românesc, cu acele colonizări forțate de Secui și Sași, de prin veacul al XII-lea și XIII-lea și mai târziu de Rutenii și Șvaabii secolului al XVIII-lea și XIX-lea, situația blajinilor Români devenise insuportabilă, sub dominația acestor creștini, îmbrăcați în piele de drac și cu sulțelul hain.

Norocul a fost, ce tot în acest timp de ev mediu, în sudul și răsăritul Carpaților, rezemați pe Dunăre și Mare, începuseră și ai noștri să se organizeze în mici cnezate și voievodate, cu o cărmuire proprie și independentă. La aceste mici nuclee „valahe” s'au adăugat în grupuri mai mari sau mai mici foarte mulți dintre năpăstuiții soartei de dincolo de munți.

Dacă scoborîrea lui Negru-Vodă din Țara Făgărașului, pe Olt în jos, pentru fondarea Munteniei, e o legendă, apoi trecerea lui Dragoș și Bogdan peste munți și întemeierea Moldovei, e fapt istoric. Și de atunci și până la Unirea cea mare așa s'au scurs frații și fărtații la „cei de-un sânge și de o lege”. Cu sau fără pașaport, peste plaiurile carpatine, treceau flăcăii unui neam oropsit, căutându și refugiu și alinare la frații lor liberi, de dincoace de

Carpați. Acea stăpânire turcească, care a fost în Principate, până la neatârnamare, nu i-a împiedecat de loc în vechia lor îndeletnicire de păstori de oi. Din contra, Turcilor le convenea mai bine, ca tributul să și-l mărească cu capete de cârlani sau de berbeci și pastramă de capră. Pentru Islam aceasta era esențialul: să curgă apele și mierea, să se plătească birurile, să nu se uite „peșcheșul” și lumea să fie pe pace. Incolo, nu te ntreabă nimeni, de unde vii și unde mergi!? Era un fel de „calea-valea și un popas, unde-am fost n'am mai rămas”.

Și iată-ne, de-acolo, din Ardeal, din locul de obârșie, restirați dincoase de munți, în toată Moldova, Muntenia și Oltenia și în Dobrogea lui Mircea.

Numiri toponimice onomastice — peste tot — ne arată această întindere de obârșie ardeleană. Nume patronimice și familiare ne indică, prin aceste locuri legăturile și afinitatea cu cei ce au rămas la vechia vatră strămoșească. Mureșeni și Someșeni, Crișeni și Târnoveni, Făgărășeni și Salăgeni îi găsim răspândiți, peste tot versantul subcarpatic dela Ceremus, la apa Cernei, în câmpia română și prin stepa Dobrogei. Mărginenii vechiului Amlaș și Săcelenii din Țara Bârsei, astăzi împământeniți pe veci la glia dobrogeană, își au tații și bunicii sub lepedea de piatră a bătrânului Ardeal. Nume de familie, ca: Roșculeț, Popa, Popea Jarcea, Muntean, Gologan, Șeitan, Nistor, Manta, Mandai, Sassu, Coșocaru, Tonca, Dragomir, și Șovăilă, Cornățeanu și Pușariu, Oancea și Văleanu Bică Cergău, Păcurariu și câte alte nume patronimice, își găsesc corespondentul lor în tot cuprinsul Transilvaniei. Acolo e vatra de baștină, acolo e izvorul nesecat, de unde — întocmai ca și voaiele de ape, ce se rostogolesc din munți, la vale, pe vreme de furtună — au pornit „mocanii” cu turmele de oi, împrăștiindu-se pe „bărăgane” și prin stepa Dobrogei.

La început, sub forma „transhumanței”, cu galeata'n prepeleac, veniseră pentru iernat la Dunărea de jos, în deltă și Bugeac, pentruca, mai apoi, dedându-se cu locul și împrietenindu-se cu Turcii, să și găsească rostul lor aici, unde s'a stabilit definitiv.

Toate vremile i-au fost potrivnice românului ardelean, dulce țărișoara i-a fost ocupată de către unguri, dar veacurile XVIII și XIX au însemnat pentru dânsul, ori fugă, ori perzanie totală. În aceste secole încep contra lui o sistematică prigoană de desnaționalizare, lovindu-se fără milă în avutul, limba și religia sa, astfel că a trebuit vrând nevrând să și caute și să și gătească undeva refugiu.

Anii: 1784 cu revoluția lui Horia, 1848, zăvata lui Avram Iancu, 1867, dualismul Austro-ungar, când, Românii ajung sub ocârmuirea directă a Buda-Pestei și 1914 cu izbucnirea războiului celui mare, au fost atâtea momente, cari au împins pe ardeleni, să emigreze spre vechiul regat.

Deodată cu strălucitul succes al războiului independenței și când Dobrogea se anexează la țara-mamă, acest pământ cu atâtea relicve romane, se va popula din nou cu urmașii vechilor străbuni.

Iar astăzi, în lungul și latul acestei provincii a României dela Mare, vezi înfloriad sate românești, auzi grai și cântec românesc și mai presus de toate stăpânește un suflet național, Incontestabil, că ridicarea Dobrogei din amorțeala unui „iavaș” lamentabil și celui tembelism turco-tatar de „lasă-mă să te las”; românizarea și culturalizarea Dobrogei, se datorește acestor „mocani-oreri”, înțelepți și viguroși, cari au adus cu dânsii: o cumințenie în fapte și dârzenie în acțiunea lor!

Dar, despre aceasta vom mai vorbi.

Prof. Gr. Someșanu

Tristeți ovidiene.

*În port, pe unde pașii ne-au dus pe amîndoi,
e ceață azi cu ploae de toamnă și noroi,
e ceață grea și deasă. Acuma printre funii
fluidul ei ascunde tuberculoza lunii;
catargele înalță tăceri asemuite
tăcerilor din peșteri cu albe stalactite.*

*Se odihnește seara cu mine pe babale...
În umbră siluete de negre macarale,
sub care dorm hamalii cu noaptea căpătii.
Din lăzi răsfirea sudul mirosul de lămii.
Coboară pe mizerii foșniri de portocal,
cînd marea își adoarme, la cheu, magii de val.*

*Trec singur, doar cu seara, în locul tău, alături.
Întinde ceața groasă prin aer sure pături,
și pasul meu iar calcă adînc pe unde pașii
ne-au dus atunci, pe seară. Întocmai ca apașii
Îmi adîncesc în guler visările. Spre tine
măsoară gîndul drumuri prin cețuri vespertine
și caută, în noaptea cu luna ei difuză,
o sărutare prinsă cu șoptele pe buză.*

Ioan Micu.

Insemnări.

— de D. STOICESCU.

1. Piatra vindecătoare dela Rasova.

Eram la Rasova, localitate cu adânci rădăcini în trecut.

Văzusem acolo, înainte de războiu, o icoană, operă frumoasă de pictură veche și doream s'o revăd. Inșă, mi-a spus prietenul, la care eram musafir, că a mai fost remarcată de cineva și-acum se găsește într'un muzeu.

Mama prietenului crezând că mă interesează lucrurile făcătoare de minuni, vindecătoare, mi-a arătat în fața bisericii-vechi o piatră.

— O piatră ?

— Ui-te băiatul meu, dacă n'ar fi fost piatra asta, nici el nu era... Imi spuse bătrâna cu evlavie.

Odată, când era micșor, s'a bolnăvit. L'am dus la descântători, la preot,—nimic. Mă boceam la capul lui ca o mamă fără noroc. O vecină bătrână mi-a șoptit: «Este leac, dar să nu vorbești, ia copilul și vino cu mine!» Am luat copilul,—era vânăat la față, de-abia mai sufla. Am plecat cu bătrâna.

M'am dus în fața bisericii aici, a aprins o lumânare, mi-a luat copilul din brațe, a îngenunchiat în fața pietrei acestea, mi-a dat prin piatră lumânarea, mi-a dat și copilul și mi-a zis: «Al tău să fie, vârtos ca piatra!»

Privii la piatră. Era o piatră mare, albă, înfiptă în pământ, ca acele dela căpătâiul morților, dar cu o spărtură rotundă, ce-o pătrundea, așa fel că se putea trece prin spărtură un copil, fie chiar de 3-4 ani. Piatra era lustruită de vreme, spărtura tot așa, — pe piatră nici un semn.

Am întrebat pe mama prietenului meu dacă acest fapt de vindecare s'a mai întâmplat și cu alții și mi-a

spus că pe cât știe și bănuiește, s'a întâmplat cu mulți copii,—dar faptul se ține în taină, ca să nu se piardă puterea pietrei și ca să nu se supere oamenii bisericeii.

Am privit la prietenul meu: îndesat și tare ca piatra! Am crezut cele spuse despre puterea pietrei și m'am dus cu gândul în trecut: spun unii că acest cuvânt „dac” ar însemna «tare» sau «piatră»...

2. Lucruri sfinte.

În drum am băut apă dela o cișmea, care-avea un uluc săpat într'o piatră cu pitorești reliefuri: vr'o metopă de la Adam-Clissi! Apoi m'am oprit la o cafea în Deleni.

Beam cafea și vorbeam delenilor cu admirație de ulucul cișmelei de lângă satul lor. Unul din ei, dascăl la biserică, mi-a spus: «La noi sunt multe pietre de-astea. Chiar la biserică, masa din altar este pusă pe-o asemenea piatră, care e și scrisă. Au mai văzut-o și alții, iar unii ne-au cerut-o pentru muzeu. Eu m'am sfătuit cu oamenii ca să n'o dăm. Dacă e ceva de preț, mai bine ca'n altar nu se poate păstra, — și-apoi mai vine câte-un om învățat și-o vede...»

Curios, am dorit și eu s'o văd.

Adevărat, o piatră cu inscripție, o invocație către zei, o piatră votivă — cum spun arheologii, un altar păgîn... Piatra îngropată în postament servește de picior pentru sfânta masă în altar...

Dascălul m'a asigurat, pe cât și-amintește și-a auzit dela bătrâni, că piatra nu a fost adusă din altă parte și în altar s'a pomenit și poate că n'a fost clintită, biserica s'a zidit împrejurul ei. Iar dacă piatra a fost ceva sfânt pentru cei dinainte, tot lucru sfânt a rămas,—pe ea s'a pus și susține lemnul sfintei mese...

Deci și la noi, ca'n multe părți, bisericile s'au ridicat pe locurile vechilor temple și altare păgînești.

O călătorie de o zi, cu un popas la mănăstirea Cocoș.

Profitând de amabilitatea d-lui judecător Valerian Petrescu, autorul volumului *Kinigheticos* și un cunoscut animator activ al realizărilor monumentelor I. Roman și M. Eminescu; am pornit cu mașina în zorii zilei, pe șoseaua albă ce aleargă spre miază noapte, lăsând în urma noastră pe bătrânul Tomis, ca să primească răsăritul marelui astru de aur din Mare. După ce am străbătut Domnești, Poturul și alte sate pela Meidanchi și pitorescul Niculițel, care după mine s'ar putea numi Râșnovul Dobrogei, ne-am îndreptat spre mănăstirea Cocoș, unde auzisem dela săteni, că are hram. Nu că nu așa avea ce scrie de aspectul satelor cu grădini și altele sub poale de pădure din jud. Tulcea, dar ce așa mai avea eu oare de spus, când ele au fost descrise atât de frumos de Al. Lascarov-Moldovanu și M. Sadoveanu. Sate frumoase, pitorești, lipsite de aspectul de stepă cum sunt cele din jud. nostru.

Înaintarea cu mașina spre poarta mănăstirii Cocoș se făcea greu, din cauza desimii populației venită din satele vecine la hram. Abia am putut răsbate. Înăuntrul mănăstirii starețul era ocupat cu ospătarea I. P. S. S. Ep. Cosma al Dunării de jos. În acest timp am vizitat interiorul bisericii a cărei pictură mi-a plăcut, tocmai pentru faptul că nu era în stil bizantin, pictată de pictorul T. De Biase în 1914. După puțin timp am cunoscut pe protoereul Țară, din Tulcea, care cu multă amabilitate ne-a prezentat celorlalți preoți din județ, dându-ne apoi pe toți în seama fratelui Cleopa, care și el ne-a mai dat un termen cam lung de așteptare, după care ne-a ospătat pe toți în ceardacul arhondăriei. Am luat o masă copioasă întreținuți cu veselie de cinstiți preoți a căror nume am reținut în pr. Popoțu din Isaccea, pr. Comănescu din Cerna, pr. Ștefănescu-Galați, pr. Ion Popa și pr. Mihael, cari toți s'au purtat cu noi

ca niște adevărați convivi mireni. Între ei am cunoscut și pe colegul Calofan, institutor în Isaccea, plin de voce bună. La înapoere ne-am dus pela M-rea Cilic-Dere al cărui istoric îl citisem în *Analele Dobrogei* No. 1 din 1928 de prof. G. Nedîglu.

Aici m'a impresionat pictura în luminoasă în culori vii și după șc. italiană, curățenia impecabilă, și mai ales biserica dela subsol (de farnă), unde intrai ca într'o catacombă răcoroasă, care te trimetea cu gândul la primele așezări secrete al creștinătății. Aici am întâlnit pe simpaticul Căpitan Popescu-Bucșani, cu care ne-am întreținut câțva timp.

La întoarcere ne-am oprit la Babadag, unde am vizitat Geamia și Mausoleul lui Gazi Ali Pașa, fondatorul geamiei înmormântat în anul 1229 M. O. H. 1620 C. H. R. unde își are până acum sicriul nederanjat de secole...

Puținul timp cât am iscodit la cafeneaua turcească din apropierea geamiei, am avut fericitul prilej ca să cunosc pe cel mai bătrân turc din târg, anume Amet Ibrahim zis Vidin, de 80 de ani, dela care am auzit că Gazi Ali Pașa a fost un mare și bogat pașe, care stăpânea cuprinsul satelor: Hagighiol Congaz, Zabangia, Zebilul și altele, având o imensă stăpânire de mii de hectare. Moșia lui era înconjurată cu hotar de cărbuni ce erau îngropați ca un brâu negru în jurul proprietății lui, lucru care și azi se mai cunoaște. Gazi Ali Pașa, spunea bătrânul, că ar fi fost prefect la Budapesta timp de 20 ani.

Și poate că așa fi putut spicuși mai multe din negura evocatoarelor amintiri, dacă timpul ne-ar fi permis. Am plecat însă spre Constanța, perla mării noastre, lăsând în urmă privirea nostalgică a octogenarului Amet Ibrahim, urmă vie a orientalismului transplantat pe urmele unui popor ce a lăsat cetăți și monumente mărețe...

La întoarcere, spre Mare, se vedea pe un bot de deal niște ruine mărețe de fostă cetate: Enisala, a cărei pereți milenari se profilau ca niște străjeri bătrâni, care evocă mărețele timpuri romane, așezate solitar la malul Pontului Euxiu.

Titus Cergău.
Institutor Constanța

Dela bătrânii dobrogeni.

Lacul Domneasca.

Intre satele Seimenii-Mari și Seimenii-Mici se găsește lacul Domneasca, care seacă în parte pe timpul verii, din pricina mälului adus de apele ploilor ce vin depe valea Tașpunarului și a Chițorcișmelei. Cu 50—60 ani în urmă, pe vremea copilăriei mamei mele, apele lacului erau adânci. In ele se găsea tot felul de pește și mai ales raci. Noaptea, pe timpul verei, oamenii, cu șomoloage de fân aprinș, mergeau pe malul lacului să adune raci care ieșeau la păscut.

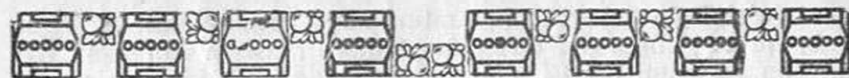
Ca unul ce am copilărit pe malurile acestui lac, în ale cărui ape m'am scäldat, am căutat să aflu de unde îi vine numele. Am cercetat diferite scrieri, dar n'am găsit nimic. M'am întors atunci la bătrânii satului. Așa, I. Baciu, mort de curînd în vârstă de 80 ani, mi-a spus că ei așa au apucat numele lacului. «Se spune însă din bătrâni, zice el, că pe malurile lacului au fost așezările unei Doamne, care a murit în luptă apărându-și cetatea, împotriva unei armate numită Seimeni. Dela ea a rămas numele lacului.

Că aceasta poate fi adevărat, este faptul că pe malul lacului pe o întindere de vreo 2 km. se găsesc urmele unei cetăți. Pe malul lacului este un loc numit Portiță. Poate acolo a fost poarta cetății. S'au găsit și monede. Eu posed o monedă de argînt, de mărimea unei monede românești de argînt, de 50 bani, cu inscripție arabă. Am arătat-o d-lui profesor Gr. Florescu, dar n'a putut-o descifra.

Apoi în apropierea lacului se află satul Seimeni, care poate să fie întemeiat de Seimenii lui Matei Basarab care s'au răsculat la sfârșitul domniei lui și au fost bătuți și împrăștiți.

Adevărul e îngropat în ruinele acestei străvechi așezări. Cine-l va descoperi?!

G. Șerbănescu.
institutor. Constanța

Poezia princiară a lui Radu Gyr.

Marginalii la „CUNUNI USCATE“.

Prințul poeziei și-a aruncat depe umeri hlamida de cer bătută cu luceferi și a evadat „din ocna lui de crin“ cu un volum de versuri, care ne dă prilejul nouă, celor lipsiți de har, să lunecăm, odată cu el, dealungul paginilor — adevărat regal sufletesc — „pe tălpi albastre de dor și de vioară“.

Profuziunea de imagini, cu vers bogat ca pomul greu de roadă, și spiritul de frondă, în expresie veșnic proaspăt, ca apa țâșnind din stîncă, au așezat pe augusta frunte a celui cu „aripa tăiată și sborul frânt“, apoteoza unei bolți de cer. O frunte sub care s'au sbătut gânduri unei minți învățate să jongleze cu verbul pe marginea prăpastiei care l-ar fi putut cobori în banalitate, nu se putea cere decât încununată. Uscate s poate cununile de indiferența pigmeilor ce suntem, dar încălzite la para de foc sacru, svăcnită din sfășierea „în ruperi lungi de stele“, au devenit incandescente. Generației de tineri, cu sufletul dornic de cer, îi trebuia poezia siderală, pe care „cioplitorul de azur“ i-a dat-o.

Se desprinde din poezia d-lui Radu Gyr o atitudine regală. Se simt sbătându-se, sub slova gândului așternut în litere de cărbune, avânturi de vultur închis în colivie, privind din înălțimea boltei la cei cări i-au stăvilil ascensiunea.

Poezia princiară a d-lui Radu Gyr este de o muzicalitate și de o expresivitate neîntâlnită. Decorul veșnic nou, vine să înfrumusezeze un verb fluid și arzător ca lava, așa cum și-l dorește singur:

*Vreau să sparg zăgazu 'nchis,
Ca 'ntr'o matcă să încapă
toată instelata apă
din adîncul meu de vis.*

În turnul de fildeș, în care — faur neobosit — cioplește cuvântul sub ceruri de ivoar, își dorește un ostrov de liniște pentru sufletul agitat:

*Și peste albe umbre vegetale,
pune-mă trist și tânăr grădinar.*

Alteja nu putea uita viața plină de eroism a celor mai reprezentativi cavaleri, Athos, Fortos și Aramis, și—suflet ge-

neros risipit în cele patru vânturi cu o prodigalitate de nabab, nu se putea să nu plângă alături de Werther, să n'o întrebe pe Mimi dacă i mai e drag Rudolf, și, temător ca nu cumva să-și spulbere și ultima speranță a îndoelii, să nu se întrebe:

Manon, Manon, întâia mea Manon și azi mă minte?

Majestatea se simte bine numai în țările cerului, rătăcind prin spații interplanetare. Noaptea, toate neajunsurile cotidiene sunt uitate și prințul își reia prerogativele:

*Și doar noaptea cresc și mă răsfir
proectându-mă înalt de vis pe lună,
umbră uriașe de safir.*

El e:

*«Voevodul albastrelor răzoare,
descălecat din lună să moară de lingoare
și vis printre lăcuste și coacăze de foc».*

Săgetat de Cupidon șagelnicul și-a murdărit hermina regală, căci, mărturisește singur, deseșionat:

Am milogit sărutul Roxanei pentru altul

Prinț și Bergerac!

Volumul în care poetul mânuește cu abilitate floreta variatelor imagini, prezintă un fel de autobiografie lirică a lui Gyr, prințul trist și leneș domnind prin busuioc.

Poetul:

*a adus în ceruri duhul căpșunelor de ceară
și sufletul de aur al mazărei din racle
de chihlimbar.*

Banala păstae devine raclă de chihlimbar pentru sufletul de aur al mazărei...

După o viață întreagă de vis și hoinăreală prin înălțimi, poetul, ca toți ceilalți muritori, trebuie și el să plătească tributul morții. Acum se poate răsbuna pe el viața, pe care totdeauna a dispereșuit-o.

*Libărci scriau o cruce pe perete
Și-un chișoran te-a mșrosit, poete.*

Porniși spre lumea de dincolo de astre, acolo unde micimile pământene nu au ce căuta, privind în jos, la mocirla din care a evadat definitiv, un prinț și un poet își manifestă suveranul dispreș pentru vremelnicia și nimicnicia ei:

*Și, braș la braș, cu pas de heruvimi,
curgând prin boreale albăștrimi,
ne vom opri, o clipă, pe comete
și vom scuipa depe cleștar, poete.
O, vom scuipa, serafici, jos, pe anii
rămași cu viermii și cu bolovanii.*

Roman Secăreanu.

NOPTII.

*Noapte fără stele, lipsită de lună,
Tu acoperi lumea fie rea ori bună,
Cu a ta aripă învelești iubirea
Și sub a ta boltă, par'că i moartă firea.*

*Porți în neagra-ți haină mistere regale.
Tolerezi desfrăuri și orgii fatale!
In timp ce sihaștrii bat mătânii sfinte
Prin câte o chilie celui „Prea Putinte“...*

*Unii, în fundul tinzii, dorm pe rogojină,
Obosiți de munca cea fără odină,
Iar alții curtează prinșese de sânge,
In vreme ce vloga ușor li se frânge...*

*Dar mulți inși se'nchină bătrânului ban,
Ne vrând să înfeleagă că totul e'n van.
Că lumea ca viața e un cântec, un vers,
Ca steaua ce moare pe un vast univers...*

Titus N. Cergău

Cărți noul.

Nopți pontice, Gr. Sălceanu.

Scoala de mâine, G. Simion inspector g-ral școlar.

Cei trei pioneri ai pedagogiei moderne, pr. Dr. Creșu.

Kinegeticos, V. Petrescu.

Solitare, A. Gherghel.

Contribuții românești la ridicarea altor popoare, I. Dumitrescu-Frasin.

Poezii, traduceri de M. Pricopie din Al. Petöfi.

Valuri — roman, Lt. Radu Clein.

Din umbră — poezii, Popescu Scărișoreanu.

Desemnul ca mijloc de exprimare, Gh. Carp.

Creșterea oilor, dr. N. Teodoreanu.

Călăuza marinarului începător, Ed. Ghezzdo.

Cântec de cristal, N. Ţimiraș.

Intelectuali !

117.747 publicații străine — 2.253 publicații românești. cuprind adesea studii și informații privind domeniul Dvs. de activitate.—Dar cine poate urmări, tăia și clasa 120.000 de publicații, punându-vă zilnic pe masa de lucru cea mai prețioasă și completă sursă de informații asupra problemelor care formează preocuparea Dvs.?— 102 agenții din lumea întreagă prin intermediul agenției «SERVICIUL GAZETELOR»

Directori: Th. Iorga și Em. Samoilă

București, str. Sf. Constantin No. 24, Telefon 3-16-15

Prospecte, oferte și probe gratis la cerere.